Мисливець Роман Юрійович
студент гр. ФПФм-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: к. е. н., доцент Савчук С. В.

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БОРГОВОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогоднішній день економіки багатьох держав світу, в тому числі і високо розвинених, обтяжені значними державними боргами. Проблема зростання обсягів державної заборгованості пов'язана із наявністю низки ризиків, котрі несуть великі загрози соціально-економічному розвитку держави. Для управління такими ризиками в межах безпечного діапазону необхідно застосовувати методи боргового ризик-менеджменту.

Ризик-менеджмент державного боргу є надзвичайно важливим, оскільки у вузькому розумінні управління державним боргом зводиться саме до ідентифікації й оцінки боргових ризиків, а також до розробки та реалізації заходів щодо попередження настання зазначених ризиків, їх мінімізації й уникнення. Враховуючи те, що в Україні проблема державного боргу останніми роками суттєво загострилась, органи державної влади повинні приділяти велику увагу ризикам, пов'язаним із управлінням державним боргом, оскільки великий та постійно зростаючий обсяг державного боргу України, його нераціональна структура, а також неефективне використання залучених державою позик зумовлює зростання рівня боргових ризиків та зниження боргової стійкості нашої держави.

Виявлення й оцінка ризиків державного боргу виступає вагомою складовою удосконалення управління державним боргом в контексті підвищення ефективності використання боргових фінансів. Світова динаміка росту залежності державного боргу від макроекономічних ризиків й трансформація боргу в фактор ризику в посткризовому періоді вимагає ґрунтовних досліджень зазначеної проблеми. Всебічний науково обґрунтований аналіз ризиків, стратегічне й оперативне управління ними є на сьогоднішній день одним з найважливіших завдань боргової політики держави [1].

В умовах сьогодення державний борг генерує чимало ризиків для фіскальної стійкості та економічного розвитку нашої держави. До ризиків державного боргу країни можна віднести ризики, пов'язані із неоптимальною структурою зобов'язань за ознакою відсоткової ставки, валюти деномінації зобов'язань й термінів погашення боргу (відсотковий, валютний ризики та ризик рефінансування). Окрему групу становлять ризики, пов'язані із можливістю здійснення витрат у зв'язку із наданням державою кредитів за рахунок коштів, залучених нею, або із наданням державних гарантій (кредитні ризики) [2].

Проведене оцінювання окремих боргових ризиків впродовж 2018–2020 років дало змогу виявити суттєве погіршення показників бюджетного та валютного ризику, ризику рефінансування і процентного ризику. В таких умовах на погашення державного боргу й виплату процентів спрямовується

дедалі більша частка доходів державного бюджету і ВВП. Погіршення показників одного із видів ризиків зумовлює негативний синергетичний ефект стосовно всіх інших боргових ризиків. Варто зазначити, що здійснення запозичень в значних обсягах з метою задоволення поточних потреб в умовах повільного відновлення економічної активності унаслідок пандемії коронавірусу посилює загрози і ризики для макрофінансової стабільності в Україні.

Вагомим завданням боргової політики України являється пошук оптимального співвідношення між витратами на обслуговування державного боргу та ризиками, пов'язаними із даним боргом, оцінювання масштабів та джерел ризиків.

Оптимізація структури боргового портфелю нашої держави й впровадження ефективної системи боргового ризик-менеджменту мають бути невід'ємними складовими середньо- й довгострокової боргової стратегії України, які спрямовані на забезпечення стійкості бюджетів й економічне зростання [3].

Невід'ємними складовими ризик-менеджменту у сфері державного боргу України повинні бути аналіз та моніторинг макроекономічних ризиків, котрі впливають на стан державних фінансів й боргову спроможність уряду. Ключовими факторами, що впливають на таке співвідношення, є розмір державного боргу, "фіскальний простір" та можливості коригування доходів/видатків бюджету, гнучкість монетарної й валютної політики держави, імовірність матеріалізації умовних зобов'язань та постійність або нестабільність доступу до внутрішніх і зовнішніх державних позик [4].

Задля збереження макроекономічної стабільності й досягнення поступового скорочення боргового навантаження, бюджетна політика в Україні повинна ґрунтуватись на ефективній системі боргового ризик-менеджменту та забезпечити зниження дефіциту і подальше запровадження заходів фіскальної консолідації. З цією метою необхідно забезпечити реалізацію глибоких структурних реформ й усунення причин істотних бюджетних ризиків. Зокрема, необхідним є підвищення ефективності податкового адміністрування, розширення податкової бази, реформування системи пенсійного забезпечення, створення фіскального простору для державних інвестицій, й покращення ефективності і результативності видатків в таких секторах, як інвестиційна діяльність та інновації. Без таких комплексних реформ, Україна й надалі буде заручником необхідності підвищувати ставки податків і скорочувати видатки, а також збільшувати запозичення на внутрішньому ринку, що обумовить зростання боргових ризиків та загрожуватиме її борговій стабільності й обмежуватиме потенціал соціально-економічного розвитку в майбутньому.

Таким чином, існування суттєвих проблем щодо функціонування державного боргу зумовлює наявність значної кількості ризиків. Запропоновані напрями реформування дадуть змогу підвищити ефективність боргового ризик-менеджменту в Україні.

Список використаних джерел:

1. Лубкей Н. П. Дискусійні питання сутності ризиків державного боргу та проблеми їх оцінювання в Україні. URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1033.

2. Волкова О. Г. Моніторинг боргових ризиків України URL: http://dspace.oneu.edu.ua/ jspui/bitstream/123456789/5670/1/.

3. Федорович І. М. Основні ризики державних боргових зобов'язань та концептуальні напрями їх мінімізації URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/6578/1.pdf.

4. Антонов М. С. Ризик-орієнтований підхід до побудови індикативної системи оцінювання боргової стійкості України. *Інноваційна економіка.* 2016. № 1-2 (61). С. 71-76.